

Een schone historie van

Alexander van Mets,

hoe hy in Turckijen ghevangen werdt, ende hoe
hem zijn huysvrouwe verlost, gekleet als eenen moninck. ¹

Kritische, synoptische editie van de druk van Cornelis Dirckszoon Cool,
woonende inde Warmoestraet, Inden Vergulden Passer,
te Amsterdam in 1645
en *Florentina de ghetrouwe*, in *Der vrouwen peerle*,
geapprobeerd in 1621, in de druk van Martinus Verdussen,
woonende op de Schoenmerckt in het Vogelhuys
te Antwerpen z.j. [na 1738.]

1. *Der vrouwen peerle*: [C6r] Het derde deel der vrouwen-peerle, Florentina de ghetrouwe
: Huys-vrouwe van Alexander van Mets, de welcke haeren Man met groote verduldigheid
verlost heeft uyt de Slavernye.

[A1v] P R O L O G H E.

C Hristus, ons Salichmaecker, ghebooren
Uut den maeghdelijcken tempel, Godts liefste zale,
Die wil ons bewaren altemale!
Ick hope een materie te spooren
Den melancolieusen een vreuchde wonderlijck.
Al segghet [die sulcke] ¹ die pilaren bijt
Dat historien te lesen is sonderlijck,
Ydel glorie ende verlooren tijt,
Sy berechten schandelijck een anders verwijt.
't Schijnt int woort sy soecken een anders profijt,
Maer van uytten dat vreucht der gheesten versmaet is.
Sy zijn al ter zielen of sy warent gheerne.
Ick segghe dattet lesen meer goedt dan quaedt is,
Wantmen schout dobbelen, boordeelen, taveerne
Tuyschen, vechten, quade eeden te sweerne.
Den sinnen in wijsheyt ist ook een verstercken.
Men verspaert oock menighen penninck te verteerne.
Oock machmer goede exempelen aen mercken
Ter sielen salicheyt, wildyer na wercken.
Gods dienst en derftmen daerom niet verletten,
Wantmen heeft tijdt, ure en spacie.
Wie sal de sinnen kunnen ghesetten
Soo vast sonder te hebben recreatie?
Want der planeten gifte haect nae studatie,
Als reden bewijst de declaratie.
Nu bid ick Godt dat druck moet ghebannen zijn.
Den boghe en mach altijdt niet ghespannen zijn.
Nu sal hy mercken, als diet versinde,
Hoe de goede komt t'eenen goede inde,
Ende hoe dat God de goede menschen wacht,
Ghelijck onse materie sal gheeyndt wesen
Op Alexander. Ghy sult gheprent lesen

1. Cool 1645: de sulcke die sulcke

Hoe hem ter doot souden hebben ghebracht
De Turcken, want hy deucht beminde.
Maer God seynde hem troost int inde,
Dat hy verlost wert. Dus Godt versacht,
Dat als een moninck quam doe zijn vrouwe,
Die hem verlost uyt swaren rouwe,
Als ghy sult hooren. Zijt dies bedacht!

[A2r] *Hoe Alexander troude zijn huysvrouw Florentine, uytten hove van Loreynen.*¹

[1]

[A2ra] In den jare ons Heeren .M. .CC. ende thien soe was te Mets inde stadt een heere ende ridder woonachtich, seer oudt van daghen ende rijck van goede, die in zijnder tijdt was seer kloeck ter wapenen, die dickwils groote eere ende prijs behaelde in steecken, tornoyen ende strijden, ende die nae zijn doot achter liet een soone, gheheeten Alexander.² Als nu de vader van Alexander een langhe tijdt doot gheweest was, soo hebben hem zijn vrienden ende maghen uytghesocht een schoone jonckvrouw, Florentine geheeten, uytten hove van Loreynen, van edelen stamme ghebooren, die hem verseeckert was, ende naemaels ghetrouwt ende te samen gheven in [A2rb] houwelijcken state by den bisschop vander stad, ende daer wert ghehouden groote feeste ende blijschappe.³ Ende na die groote feeste nam Alexander Florentine ende brachtse met hem tot zijnen hove ende

1. *Der vrouwen peerle*: Hoe Alexander Trouwde sijn Huys-vrouwe Florentine uyt den huys van Loreynen ende voor hem neemt het *Heiligh* Graf te besoecken.

2. *Der vrouwen peerle*: [C6ra] IN 't Iaer ons Heere Duysent twee-hondert en thien / woonde in de stadt Mets eenen Ridder ende Heere / seer oudt van daghen / en rijck van goede ; den welcken in sijnen tijdt seer kloeck was ter wapenen / ende dickmaels groote [C6rb] eere ende prijs behaelde in steken / tournoyen / en streyden.

3. *Der vrouwen peerle*: Desen na sijn overlijden liet eene Soon achter / ghenamt Alexander. Als desen ghekomen was tot sijne Mannelijcke jaeren hebben hem zijne vrienden ende maghen uyt-ghesocht [C6va] een schoone Ionckvrouw met name Florentine / uyt den Loreynschen Hove van edelen stammen gheboren de welke met hem wierdt ondertrouw / ende naemaels inden Houwelijcken staet versaemt voor het aensicht der heyligher Kercke.

huysse, daer sy minlijck te samen leefden in goede vrede, Godt dienende, dies sy eenen goeden name verkregen door alle de stadt van Mets. ¹

Dus ghevielt op eenen tijdt dat sy met malkanderen gingen spanceren om solaes te rapen, ende onder ander woorden seyde Alexander tot Florentine: “Ick bidde u dat ghy my wilt oorlof gheven, want ick hebbe opgheset te reysen om te besoecken het Heylich Graf ons Heeren ende daer oock te strijden een wijle [A2va] tijdts op de ongheloovighe Sarazijnen, vyanden Godts.” ²

Van welcke woorden Florentine niet wel te vreden en was, ende seyde: “O weerde heere ende man, ick begeere op alle vriendschap dat ghy doch thuys wilt blijven, want die reyse soude seer lanck vallen, ende ick ben oock een jonghe vrouwe, daerom sorghe ick dat de valsche tonghen mijn eere benemen soudent ontschuldelyc, want de wereldt is vol valscheden ende logenen. ³ Ick bidde u, blijft by my, ick sal u den tijt korten met genuchte, met musike, met snaerspel ende met ander solaes.” ⁴

1. *Der vrouwen peerle*: Na de Bruyloft-feest nam Alexander sijn huys-vrouwe Florentine / ende brachtse met hem tot sijn Hof ende huys : daer zy minnelijck t'samen leefden in goeden vrede / Godt dienende : waer door sy eenen goeden naem verkregen hebben over de gansche stede van Mets.

2. *Der vrouwen peerle*: Het gheviel dan op eenen tijdt dat sy om hen selve wat te vermaecken met malkanderen wandelen ginghen / ende onder andere woorden sprack Alexander tot Florentine : Lieve huys-vrouwe, ick bidde u dat ghy my wilt oorlof gheven / want ick hebbe een op-sedt ghemaect een reyse te doen / om te besoecken het Heyligh Graf onses Heeren / ende aldaer oock een wijle tijdts te strijden teghen de vyanden Godts / de ongheloovighe Sarazynen.

3. *Der vrouwen peerle*: Florentine dese haers Mans begeerte verstaen hebbende / en was daer niet wel om te vreden / ende seyde tot hem : Weerden Heere ende man ick versoecke op alle vrientschap dat ghy doch wilt t'huys blijven / want die reyse soude seer langhe vallen : ende aengesien mede dat ick eene jonge Vrouw ben / soo sorghe ick oock / dat de valsche tonghen ten onrechte mijn eere bevlecken soudent / want de weirelt is vol valscheden [c6vb] ende loghenen.

4. *Der vrouwen peerle*: Ick bidde u / blijft by my ick sal u den tijdt korten met ghenoechten / met Musiecke / met snaerspel / ende met ander vermaeck.

Doen seyde Alexander: “Dat is wel waer, maer ten is den rechten wech niet ten Hemel waert. ¹ Aldus bidde ick om oorlof, want ick dencke mijn reyse te volbrengchen.” ²

Doen seyde Florentine met bedruckter herten: “So bidde ick u dat ghy u niet te seer op yemandt verlaten en wilt, ende voorsiet u wel in wat herberghe dat ghy logheert. ³ Ick hope dat ick mijn eere also bewaren sal metter hulpe Godts, datmen gheen schande van my hooren en sal metter waerheydt.” ⁴

Alexander seyde doen tot haer: “Och mijn weerde beminde vrouwe, ist dat ghy uwe woorden volbrenget ende u eere bewaert, soo sal ick u liever hebben ende meer eeren bewijsen dan ick oyt ghedaen hebbe, ist dat my Godt spaert, ende dat ick met ghesontheydt mach wederkeeren. ⁵ Ende waert dat ic oock anders van u [A2vb] verhoorde, ick soude u met honden doen hissen ende vanden hove verjaghen!”

Als Florentine dese woorden verstaen had, wertse seer bedrukt ende bevreest, ende ginck alleen in haer kamer ende dede devotelijk haer ghebed tot Godt den Heere, segghende: “O alderliefste Godt ende Vader, fonteyne alder ghenaden, wilt my beschermen dat ick in eere blijven mach, ende dat mijn man sulcke sinnen krijghe dat hy by my blijve, oft laet my eenighen anderen troost gebeuren. ⁶ Dat bidde ick u,

1. *Der vrouwen peerle*: Daer op antwoorde Alexander / dat is wel waer : maer ten is de rechte baene niet naer den Hemel :

2. *Der vrouwen peerle*: over sulcx bidde ick u om oorlof / want ick dencke mijne reyse te volbrengchen.

3. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde Florentine : soo bidde ick u dan / beminden Man / dat ghy u niet seer op jemandt verlaten en wilt : ende siet wel voor u / in wat Herbergen dat ghy u vertreckt.

4. *Der vrouwen peerle*: Ick hope mijn eere soo bewaeren door de hulpe Godts / datmen gheene schande van my hooren en sal met de waerheydt.

5. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde Alexander tot haer : O mijne weerde alder-liefste Vrouwe / indien ghy uwe woorden volbrenght / ende uwe eere bewaert ; soo sal ick u liever hebben / ende meer eere bewijsen / dan ick oyt gedaen hebbe / is 't dat Godt my spaert / ende dat ick met gesontheydt weder-keere.”

6. *Der vrouwen peerle*: Doen Florentine dese woorden verstaen hadde / wiert zy seer bedrukt ende bevreest ; ende gaende alleen in haer Camer / dede daer vierighlijck haer ghebedt ; seggende : O schoone Godts Moeder ende Maghet Maria / Florentine [lees: Fonteyne] van alle ghenade wilt my dogh beschermen / op dat ick in eere blijven magh / ende dat mijnen Man sulcke sinnen krijghe dat hy by my blijve : oft laet my eenighen anderen troost ghebeuren /

o lieve Heere, een trooster van alle bedructe herten. ¹ Verhoort mijn ghebet ende sterckt my met de gaven des Heyligen Gheests, door het dierbare bloedtvergieten uws lieven Soons Jesu Christi!”

Als sy nu haer ghebed ghesprocken had, so quam in haer camer de enghel Gods ende seyde: “Florentine, Godt heeft u ghebedt verhoort, ende ghy sult uwen heere maecten een hemde van fijnen laken ende sult daer op steken een teecken des heylighen Cruyces van rooder sijden. Ende als hy reysen sal, laet hem dat aentrecken. Ende soo langhe als ghy u eere suyver ende onbesmet hout, soo langhe sal dat hemde wit ende onversleten blijven.” Ende doen verscheyde de enghel van daer.

Ende Florentine was seer verblijdt, ende sy dede alsoo haer den enghel bevolen hadde.

[A2v] *Hoe Alexander oorlof nam aen Florentine om te reysen nae het Heylighe Landt.* ²

[2]

[A2va] Als Florentine het hemde ghemaect hadde nae het bevel des enghels, soo gaf sy dat haren heere ende seyde: “Als ghy reyst so suldy dit hemde aen doen, ende soo langhe als dat schoon ende wit blijft, soo langhe sal mijn eere ende houwelijck onghebroocken zijn, soo mijn Godts enghel vercondicht heeft.” ³

Van welcke woorden Alexander hem verblijde, seggende: ⁴

1. *Der vrouwen peerle*: dat bidde ick u / O Maria / [C7ra] eene vertroosterse alle bedruckter herte / door het alder-bitterste slaen / het welck gy onder het Cruys stondt / doen het scherp-snijdende sweert van d'alder-pijnighlijckste droefheydt u teer Moederlijck herte door-sneet / soo wanneer ghy uwen ghebenedijden Sone JESUM CHRISTUM onsen Heere, onschuldelyck / ende met duysent pijnen saeght de dootd sterven om onse sonden.

2. *Der vrouwen peerle*: Hoe Alexander oorlof nam aen Florentine, om naer het Heyligh Landt te reysen.

3. *Der vrouwen peerle*: Florentina siende dat Alexander gantschelijck ghesint was te vertrecken / heeft hem onder ander kleederen ghemaect een hemde van de alderbeste stoffe / daer op stellende een schoon root Cruys / begeerende dat hy dit root teecken van ghetrouwigheydt wilde bewaren.

4. *Der vrouwen peerle*: Alexander heeft het hhenomen met soo daenighe belofte : ende alles gereet wesende tot de reyse / heeft hy tot Florentine geseyt.

Nu, laet mijn wapen en harnas al
Bereyden, ick wil rijden over bergh en dal
Ende eenen nacht niet rusten stille,
[A2vb] Daer ick den anderen rusten wille.
Nu oorlof vrouw, sonder wederlegghen,
Hier en meuchdy oock niet teghen seggen,
Maer zijn u tot deughden beghevende!
Ick salt loonen, keere ick levende. ¹

De vrouwe:

Heere, mijn herte verschrickt al levende.
Nu treckt. Godt sy u salicheyt ghevende,
Behouden reyse, ghesontheydt van lijve!
Maer God weet in wat druck ick blijve. ²

De heere:

Oorlof vrouwe, hier en is gheen langher [A3ra] raden.
Bidt voor my hertelijk, sonder versaden.
Oorlof lief, ende blijf met Godt voort.
Godts gratie zy u confoort! ³

1. *Der vrouwen peerle*: Alexander.

Nu laet mijn wapenen en harnas al
Bereyden / ick wil rijden over bergh en dal /
Ende niet eenen nacht rusten stille /
Daer ick den anderen rusten wille.
Nu oorlof Vrouw / sonder wederleggen /
Hier en meughdy niet teghen seggen /
Maer zy u tot deught begevende /
Ick sal 't u loonen keer ick levende.

2. *Der vrouwen peerle*: [C7rb] Florentine.

Heere / mijn herte is verschrickt en bevende.
Nu treckt / Godt zy u saligheydt gevende.
Behouden reyse gesontheydt aen lijve.
Maer Godt weet in wat druck ick blijve.

3. *Der vrouwen peerle*: Alexander.

Oorlof vrouwe hier en is geen langer beraeden /

De vrouwe:

Adieu, mijn uytverkooren heere soet,
Dien ick beminne boven schat ende goedt.
Adieu, mijn eenich troost nu levende.
Adieu, die my nu is beghevende! ¹

De heere:

[A3rb] Oorlof, vrouwe, mijnder sinnen advocatie.
Oorlof, die al wiste mijnder herten mate.
Oorlof, mijn weertste lief ghetrouwe.
Oorlof die in my is een honichgratie.
Oorlof 't secreet van mijnen state.
Oorlof de alderliefste der vrouwen
Oorlof, die mijn herte doet verflouwen.
Oorlof, lief, het moet zijn nochtan.
Oorlof, ter wereltdt en is gheen droever man. ²

[A3ra] Na desen droeflijcken oorlof zijn sy van malcanderen
ghescheyden met bedruckter herten ende met betraenden ooghen,
ende Alexander is wech ghereyst na het Heylich Lant ende had

Bidt voor my hertelijk sonder versaden /
Oorlof Lief / ende blijft met Godt voort /
Godts gratie bewaert u ongestoort.

1. *Der vrouwen peerle*: Florentine.

Adieu mijnen uyt-verkoren Heere soet /
Dien ick beminne boven alle schade en goedt.
Adieu mijnen eenighen troost nu levende.
Adieu die my nu zijt begevende.

2. *Der vrouwen peerle*: Alexander.

Oorlof Vrouw mijnder sinnen rusten /
Oorlof al mijns herten luste ;
Oorlof mijn liefste Lief getrouwe.
Oorlof verdrijfster mijnder rouwe.
Oorlof die my zijt een honigh raet
Oorlof de heelster van mijnen staet.
Oorlof Lief / na dien het moet zijn.
Oorlof wiens af-scheyden my doet pijn.

aenghedaen het hemde dat hem sijn goede huysvrouwe ghemaect hadde, het welcke scheen door al sijn kleederen, ende is soo ghereyst na Venegien ende van daer voort over met goeder avontueren, ende is soo ghecomen in korte tijt ten lande van Surien, daer hy een wijle tijts street op Godts vyande, daer hy eer lanc vanden ongheloovige honden Sarasijnen ghevanghen wert met vijf ander Kersten, die al voor den soudaen ende koninc der Assirien ende Moabiten ghebracht werden, die tot hunliede seyde: “Ghy sijt nu hier in mijn ghewelt. ¹ Maer want ghy kloecke mannen sijt ter wapenen, soo gheve ic u te kiezen: oft ghy wilt [A3rb] den ploegh trecken oft int water te verdrincken. ” ²

Doen seyde Alexander: “O heere, het leven is soet. ³ Elck begheert te leven. ⁴ Hierom hebben wy liever den ploegh te trecken dan te sterven.” ⁵

Doen werd Alexander met zijnen medeghesellen in desen ploegh ghespannen ende met grooten geeselen dickwils gheslaghen, dat hunlieden het bloedt vanden lijve liep, soo dat sy daer onmanierlijke pijn leede, hoe wel dat een yeghelijk zijn uytterste beste dede. ⁶ Nochtans van sweeten, van regenen noch vanden bloede en werdt dat hemde niet beverwet oft besmet, maer bleef altijd suyver ende reyn. ⁷

1. *Der vrouwen peerle*: Na dese droevigen Oorlof zijn zy van malkanderen ghescheyden met bedruckte herten / ende weenende oogen ende Alexander is wegh gereyst na Venetien / ende van daer over-gescheept / ende voorspoede[C7va]lijck aen ghekomen in het Landt van Syrien. Alwaer na dat hy eene korte wijle tijds tegen de ongheloovighe ghestreden hadde / wiert hy met oock seven andere Christenen van de Sarazynen gevangen / ende voor den Soudaen oft Coninck van de Assyriens ende Moabiten gebracht / die welcke tot hem seyde : Ghy-lieden zijt nu hier in mijn ghewelt :

2. *Der vrouwen peerle*: maer want gy kloecke mannen zijt ter wapenen / ick geve u te kiezen / oft ghy wilt den ploegh trecken / oft in het water verdroncken worden.

3. *Der vrouwen peerle*: Alexander antwoorde hem ? O heere / het leven is soet /

4. *Der vrouwen peerle*: elck begeert te leven :

5. *Der vrouwen peerle*: hierom hebben wy liever den ploegh te trecken / dan te sterven.

6. *Der vrouwen peerle*: Doen wierdt Alexander ende zijne mede gesellen in den ploegh gespannen / ende dickwils met groote geesselen gheslagen / dat hun lieden het bloedt van den lichaeme af seep / soo dat sy daer onmatige pijnen leden / hoe wel dat elck zijn uytterste best dede.

7. *Der vrouwen peerle*: In welcken arbeyt noch door sweet noch door regen / noch door 't vergoten bloet / en wiert zijn hemde 't welck hy wegh reysende van zijn huys-vrouwe ontfingh / ende hadde / noyt vervuylt noch geleverwet ; het welck hem jedt goedts dede vermoeden.

In welcke lijden hy dickwils onsen Heere aenriep, biddende dat Hy hem vertroosten wilde, waert hem salich, ende boven al om salicheyt zijnder zielen, ¹ ende seyde aldus:

Alexander:

[A3va] Myn Godt, wilt my in staden staen.
Ghevaen ben ick in dit conroot.
Noyt heb ick troostich vermaen.
Misdaen en heb ick noch kleyn noch groot.
Bloot ist hier, dat ick moet ontfaen
Saen een onsaechtelyjcke doodt.
O trooster goedt, wilt druck van my slaen.
Ontgaen en mach ick in geender maniere.
Rosiere, beschermet mijn ziele van wederstoot.
Waeckt voor my, arme prisoniere.
Schiere moet 't lichaem zijn verblaect,
Naect verbrandt in eenen viere.
[A3vb] Ongier moet sijn de doodt ghesmaect
Mae[c]t ² dat ick ontgae den helschen viere.
Reviere vol gratien, die niet en laet,
Ontschaect mijn siele, eer sy ontraectt.
O ghy, die Godt alderliefst aensach,
Dach, wiens klaerheyt ons allen bedrach
Mach, daer Godt den menschen in sach,
Belach, die onse salicheyt besaecht,
Draecht mijn vane. Al mijn be[c]lach ³
Mag in vreucht verkeeren, hoe 't herte klaecht
Vacht af de sonde fel die placht
Ach, nature voor sterven is versaecht

1. *Der vrouwen peerle*: In dese benautheydt nam hy zijnen toevlucht tot Godt / hem dickwils biddende om troost ende bystant / waer het hem saligh. Oock aenriep hy de alderheylighste Maghet ende Moeder Godts Maria [C7vb] op dat sy door haere voor-spraecke hem souden willen verkryghen sijne verlossinghe / ende boven alle de saligheydt sijnder ziele.

2. Cool 1645: Maert

3. Cool 1645: belach

En knecht, als't lam des wolfs beklacht.

[A3v] *Hoe Alexander voor den soudaen werde ghebracht, die hem vraechde de saecke waerom sijn hemde soo suyver ende reyn bleef.*¹

[3]

[A3va] Nae dat den soudaen op eenen tijdt met zijnen heeren ende edelen hadden goedt siere ghemaect, soo worden sy onder malkanderen spreekende, d'een van ghenuchten, d'ander van swaerheydt, de derde van wijsheydt.² Doen seyde daer een hoe datter een christen ridder was, die seer lange met grooter pijnen inden ploegh ghegaen hadde, daer hy dickwils nat gheworden was, soo van sweete als van bloede, ende nochtans waer altijdt sijn hemde suyver en reyn gebleven ende onversleten.³

Als den soudaen dit hoorde, was hy seer verwondert ende dede den Christen voor hem komen, dien hy vraeghde: "O du Christen, van wat lande zijdy in Christen[A3vb]rijck?"⁴ Hoe is uwen naem en wie heeft u dat hemde ghegheven, dat altijdt soo schoone ende wit blijft ende van gheenderley dinck besmet en werdt, ende daer toe blijft gheheel ende onversleten?"⁵

Doen seyde de Christen: "Ick ben een ridder ende een borgher der stadt van Mets, ende mijnen naem is Alexander, ende mijn

1. *Der vrouwen peerle*: Hoe Alexander ghebracht wiert voor den Soudaen, die hem vraeghden waerom sijn hemde soo reyn bleef.

2. *Der vrouwen peerle*: NA dat den Soudaen op eenen tijdt met sijn Heere ende Edelen hadde goede ciere ghemaect / soo wierden sy onder malkanderen sprekende d'eene van ghenochte / d'andere van swarigheydt : de derde van wijsheydt.

3. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde daer eenen / datter eenen Christen Ridder was die soo langhe met groote pijnen in den ploegh ghegaen hadde / daer hy dickwils nadt gheworden was soo van sweet / als van regen ende bloedt / ende nochtans was sijn hemde altijds suyver / reyn ende onversleten gebleven.

4. *Der vrouwen peerle*: Als den Soudaen dit hoorde / was seer verwondert ende deden den Christen voor hem comen / die hy vraeghde / O du Christen / van wat Landt zijdy in Christen-rijck ?

5. *Der vrouwen peerle*: hoe is uwen naem ? ende wie heeft dat hemde ghegheven / dat altijdt soo schoon ende wit blijft / ende van geenderley dingh besmet en wort / ende daer toe blijft geheel ende onversleten ?

deuchdelijcke vrouwe gaf my dat hemde. ¹ Ende soo langhe als dat hemde wit blijvet, soo weet ick seeckerlijck dat sy stantachtich in haer eere blijft ende onbesmet van eenighe andere mannen. ² Daerom moet my de almachtige Gods Sone verleenen dat ickse met blijchap wederom sien mach.” ³

Doen seyde de zoudaen: “Daer en derfdy niet om dencken, dat ghy u wijf [A4ra] weder sien sult, want als ghy niet meer arbeyden en mocht dan salmen u verbernen oft int water verdrincken!” ⁴

Doen wert Alexander weder wech gheleyt ende inden ploech ghespannen. ⁵

Doen riep de soudaen of koninck tot hem een deel van zijnen jonghen edelen mannen ende heeren ende seyde tot eenen der selve: “Neemt met u gelts ende goedts ghenoech ende reyst in Loreynen in de stad van Mets ende doet so veel neersticheyds dat ghy de vrouwe van desen Christen krijghet tot uwen wille. ⁶ En spaert daer aen gheen ghelt of goedt, op dat wy sien moghen of dat hemde veranderen sal.” ⁷

De ridder dede dat hem de koninc, zijn heere, geboot ende beval, ende hy is ghereyst soo langhen tijdt dat hy ten laetsten quam in ’t landt van Loreynen te Mets binnen, ende hy logeerde in de vermaertste

1. *Der vrouwen peerle*: Den Christen antwoorde: Ick ben eenen Ridder ende borger der stadt Mets : mijnen naem is Alexander : Ende mijne deughdelijcke vrouw gaf my dat hemde als ick vertrock :

2. *Der vrouwen peerle*: het welck aengesien het soo wit blijft / [C8ra] vermoede ick dat zy in haer eere ende goede ghetrouwigheydt blijft.

3. *Der vrouwen peerle*: Daerom bid ick den almachtigen Godt / dat ickse met blijdschap wederom sien magh.

4. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde den Soudaen. Daer en derfdy niet om dencken / dat ghy u wijf weder sien sult : want als gy niet meer arbeyden en kunt / dan salmen u verbranden / oft in het water verdrincken.

5. *Der vrouwen peerle*: Hier na wierdt Alexander weder wegh geleyt / ende inde ploegh gespannen.

6. *Der vrouwen peerle*: Doen riep den Soudaen tot hem een deel van sijne jonge Edelmans en Heeren / ende seyde tot eene die des Christen Landts-tale wel konde ? Nu neemt geldt en goedts genoegh met u / ende reyst na Loreynen inde stadt Mets / ende doet soo veel neerstigheys / dat gy de vrouw van desen Christenen krijght tot uwen wil :

7. *Der vrouwen peerle*: en spaert daer aen geldt noch goet / op dat wy sien moghen oft dat hemde veranderen sal.

herberghe die inder stadt van Mets was. ¹ Ende als die ridder ter tafelen was gheseten ende soude eten, so seyde hy: “Heer weert, kenty niet een ridder van deser stadt, gheheeten Alexander, die getrocken is ten Heyligen Lande, ende die daer ghevanghen is en den ploech treect, want hy my seyde dat hy van deser stadt is ende dat zijn huysvrouwe hier woonachtich is. ² Is dat alsoo, ic soude zijn huysvrouwe geerne kennen en spreken.” ³

Doe seyde de weert tot zijnen gast: “Mijn goede vrient, ’t is alsoo als Alexander geseyt heeft, ende ick kenne hem ende zijn huysvrouwe wel.” ⁴

Ende de weert dede Alexanders wijf ontbieden, datse comen soude tot zijnen huysse, want daer ware een ridder gecomen van verre lande, die haer tijdinghe soude segghen van haeren man. ⁵

Doen zy dese bootschap hadde verstaen, soo maectese haer cierlijcken toe ende quam inde herberghe, daer zy den ridder seer minlijck ontfinck in haren armen met eenen kusse, na de maniere des lants, ende sy ginc doe by den ridder sitten ende vraegde hem na haren man Alexander. ⁶

Doen aensach die ridder haer weselijcke schoonheyt ende seyde: “O weerde vrouwe, u man is gevangen in Turckijen, ende hy is in

1. *Der vrouwen peerle*: Den Ridder om te volbrengen het bevel des Coninckx begaf sich terstont op den wegh / ende reysden soo langh / tot dat hy ten laesten quam binnen Mets in Loreynen / daer hy t’huys ginch liggen in de vermaerste herberghe van die stadt.

2. *Der vrouwen peerle*: Als hy ter tafel geseten was om t’eten / soo seyde hy : Heer weert en kende niet eenen Ridder van dese stadt / geheeten Alexander / die ten *Heylighen* Landen getrocken is / ende is daer gedwongen den ploegh te trecken ? hy seyde my selfs dat hy van dese stadt is / ende dat sijn huys-vrouw hier woont.

3. *Der vrouwen peerle*: Is dat [c8rb] alsoo ick soude sijns huys-vrouw geerne kennen / ende spreken.

4. *Der vrouwen peerle*: Den weert antwoorde hem / ende seyde : Mijnen goeden vriendt het is alsoo ghelijck Alexander gheseyt heeft : ende ick kenne hem ende sijne huys-vrouw seer wel.

5. *Der vrouwen peerle*: Dit geseyt hebbende dede den weert aen Alexanders wijf ontbieden dat zy tot sijnen huysse foude believe te comen ; want daer was eenen Ridder gecomen van verren Lande / die haer tijdinge soude seggen van haeren man Alexander.

6. *Der vrouwen peerle*: Als Florentine verstaen hadde dese boodtschap / soo maecte sy haer selven cierlijck toe / ende quam in die herberge / daer sy den Ridder seer minnelijck ontfinck / na de maniere des Landts ende ginch daer na by hem neder sitten : hem vraghende na haeren man Alexander.

gro[A4rb]ter pijn ende last, want hy gaet dagelijcx gebonden in eenen ploech. ¹ Ende daer sal hy moeten sterven, want hy en mach niet met gout oft met silver zijn leven behouden. ² Maer wildy my te wille zijn om eenen nacht by u te slapen, ick sal goede panden stellen dat ic hem sal verlossen.” ³

“La[c]en,” ⁴ seyde zy, “ic hope dat alsoo niet en is, maer dat een ander is. ⁵ Maer ick bidde u: Segghet my doch wat kleederen heeft hy aen? ⁶ Dan sal ic wel weten of[t] ⁷ waer is.”

Doen seyde de ridder: “Hy heeft aen een schoon hemde dat noyt vlecte ontfinc in twee jaren, daer hy nochtans mede in den ploech altijd heeft gegaen. ⁸ Ende als hy niet meer en can arbeyden dan salmen hem verbarnen oft verdrincken. ⁹ Maer wildy mijnen wille doen, ick sal hem levende tot u senden.” ¹⁰

Als dat Florentine hoorde, wiste zy wel aent litteecken dat Alexander, haer man, was. ¹¹ Doe seyde Florentine: “Ick hoore wel, het moet mijnen man zijn leven kosten of my mijn eere. ¹² Alens wil ic hier verbeyden in mijn eere ende ghevent God op, want alst Hem belieft,

1. *Der vrouwen peerle*: Doen aensagh desen Ridder haere wenselijcke schoonheyt / ende seyde : Seer weerde Vrouw uwen Man is in Turckijen gevangen / ende lijdt groote pijnen ende last / want hy gaet daghelijckx in een ploegh gebonden /

2. *Der vrouwen peerle*: ende daer sal hy moeten sterven / vermits sijn leven met geen gout oft silver af te koopen is.

3. *Der vrouwen peerle*: Maer begeerdy my te wil te zijn / ick sal goedt pant stellen dat ick hem sal verlossen.

4. Cool 1645: Laten

5. *Der vrouwen peerle*: Och erme ! seyde zy / ic hope dat hy 't niet en is / maer eenen anderen.

6. *Der vrouwen peerle*: Dan ick bidde u / seght my doch wat kleederen heeft hy aen.

7. Cool 1645: of

8. *Der vrouwen peerle*: Den Ridder sprack : Hy heeft aen een schoon hemde gheteeckent met een roodt Cruys / dat noyt vleck en ontfingh [c8va] in twee jaeren / al heeft hy nochtans daer mede altijd in den ploegh ghegaen.

9. *Der vrouwen peerle*: Als hy niet meer en kan arbeyden / dan salmen hem verbranden of verdrincken :

10. *Der vrouwen peerle*: maer wilt ghy mijn begeerte doen : ick sal hem levende tot u senden.

11. *Der vrouwen peerle*: Doen Florentine dat hoorde / wiste zy wel aen het lick-teecken dat het Alexander haren man was :

12. *Der vrouwen peerle*: ende sy seyde : Ick hoore wel / het moet aen mijnen Man sijn leven kosten / oft aen my mijnen eere.

salt wel beter werden. ¹ Het is ooc beter eenen mensche te vertoornen dan Godt. ² 't Is beter een lijf verloren dan een ziel, want alle lichaem der menschen, alle gout, silver, alle kostelijcheyt ende alle levende dieren der aerde, ja hemel ende aerde, dit al en is niet te ghelijcken by eender zielen die na Gods beelde gheschapen is ende met Zijnen preciosen bloede ghekocht is!" ³

Als dit de ridder hoorde, scheyde hy van Florentine, zeer bedruet van herten, ende hy is so weder na zijn lant gereyst in Turckijen, ende hy had sijn gelt te vergeefs verteert, ende al sijn reysen ende arbeyt verloren gedaen. ⁴ Ende sy scheyden ooc vanden ridder ende ginc bedruet tot haren huys tot in haer kamer zeer weenende, ende seyde: ⁵

Ay lacen, wat heb ick nu ghehoort?
De vloet van tranen mijn herte versmoort.
My faelgeert door de bootschap swaerlick
Crachten en sprake, want ic weet waerlic
Dat mijn man in druc is. Ic en weet wat dencken
[A4va] Te doen. Ach, 't he[r]t ⁶ docht ontsincken.
O aerde, ontdoet u, wilt my overwelven!
Ay lacen, waer sal ic laten my selven?
Want alle de vreucht die ic oyt plach,
Al het bly solaes dat ic oyt sach,
Al het lustighe leven mijn,
Al dat my verblijden mach,

1. *Der vrouwen peerle*: Soo dan ick wil hier in mijn eer verbeyden / ende geven 't Godt op / want als het hem belieft / sal het wel beteren.

2. *Der vrouwen peerle*: Het is oock beter eenen mensch vertorent dan Godt :

3. *Der vrouwen peerle*: het is beter een lijf verloren dan een ziele. Want alle der menschen lichamen / alle gout en silver / alle kostelijckheydt / alle levende Dieren der aerde / ja hemel en aerde en is niet te gelijcken by eene ziele / die na Godts beeldt gheschapen / ende met sijn dierbaer bloedt gekocht is.

4. *Der vrouwen peerle*: Als den Ridder dit hoorde / scheyde hy van Florentine seer bedruet van herten / ende stelde sigh op den wegh om weder na zijn landt in Turckijen te keeren / hebbende te vergeefs sijn geldt verteert / ende alle zijne reysen ende arbeyden verloren gedaen ;

5. *Der vrouwen peerle*: Florentine keerde oock seer rouwich naer huys / ende vertrock sich in haer kamer alleene / bitterlijck schreyende ende seggende.

6. Cool 1645: acht het

Al dat my oyt op 't herte lach,
Van hope is nu al een ghedwijn.
Mijn liefste troost, mijn ruste fijn,
Mijn drucx ontlader, mijn liefste aenschijn,
Mijn alderliefste oogh opslach,
Mijn hoochste betrouwen, mijn medecijn,
Mijn weertste die mach zijn,
Is nu ghevanghen, o wach!
Nimmermeer ghebeurt my blijden dach.
Dies ic nu segghe met herten flouwe:
Ter werelt en is gheen droever vrouwe. ¹

Lacen Fortuna, wat hebdy my leets gewrocht,
En hoe hebdy aen my versocht
Ende my ghelaten in dit dangier.
Had hem doch hulpe oft troost gebrocht.
Ick had liever met mijn bloede ghekocht

1. *Der vrouwen peerle:*

Och ermen wat heb ick nu gehoort
Den vloet der tranen mijn herten versmoort :
[c8vb] Door die boodtschap verdwijnt mijn swaerlijck.
Cracht en sprake : want ick sie ghewaerlijck
Dat mijnen man in druck is. Ick en weet wat dincken /
Noch doen ? och het herte dunckt my t'ontsincken !
O aerde opent u / wilt my overwelden.
Eylaes waer sal ick laten my selven !
Want alle vreught die ick oyt placht /
Al het bly vermaeck dat ick oyt sach /
Al het lustigh leven mijn /
Al dat my uerblijden magh /
Al dat my oyt op het herte lagh /
Is my nu sonder alle hope schijn.
Mijn liefste troost / mijn ruste fijn.
Mijn drucksverdrijver / mijn liefste aenschijn /
Mijn alderliefste ooghen opslagh /
Mijn hoogste vertrouwen / mijnen Medecijn /
Mijnen weertsten die'er magh sijn.
Is nu ghevanghen ! o wee ! Ach.
Nimmermeer en sie ick blijden dagh
Dies ick nu segghe met herten flauwe
Ter werelt en is geen droever vrouwe.

Dan men hem hadt ghevaen dus fier.
 [A4vb] O Fortuna, fel ende ongier,
 Ick roepe wrake over dijn bestier.
 Ghy hebt mijn liefste t'onderbrocht.
 Ick en weet mij[n]s se[lf]s ¹ nu gheen regier.
 Mijn ziele smelt in dit denckich vier,
 Dat ghy, Fortuna, wel blusschen mocht.
 Siel ende lijf was vast gheknocht
 Aen hem, dies segge ic met herten kouwe.
 Ter werel[t] ² en is gheen droever vrouwe. ³

Treurt nu met hem, mijn ziele, mijn lijf.
 Treurt nu mijn herte, want liefste motijf
 Is ghevaen, daer nu druck op daelde.
 Treurt nu al mijnder vreuchden beklijf.
 Treurt nu, maect mijn geen langer blijf,
 Want my noyt liever onthaelde.
 My docht dat my een swee[r]t ⁴ dorstraelde,
 Als hy oorlof nam aen my, sijn wijf.
 Mijn kragt besweec. Mijn vreugt faelde.
 Mijn herte was met een druckige naelde

1. Cool 1645: mijs sellfs

2. Cool 1645: werele

3. *Der vrouwen peerle*:

Lacen Fortuyne / wat hebdy my al leets ghebrocht /
 En hoe hebdy aen my versocht /
 Ende my ghelaten in dit dangier :
 Had ghy hem doch hulpe ghebrocht /
 Ick hadde 't liever met mijn bloedt gekocht /
 Dat-men hem dus fel ghevanghen hadt.
 O Fortuna wanckelbarigh radt /
 Ick roepe wraecke over u bestier :
 [D1ra] Ghy hebt mijnen liefsten t' onderbrocht /
 Ick en weet self nu geen regier /
 Mijn ziele smilt in dit druckigh vier /
 Dat ghy Fortuna Wel blusschen mocht /
 Ziel en lijf was aen hem geknocht.
 Dies seggen ick met herten rouwe /
 Op aerde is geen droever Vrouwe.

4. Cool 1645: sweet

Door stiet, doorsteken even styf.
Nu moet hy sterven, mijn heyls beklijf.
Dus faelt myn sprake van grooten rouwe.
Ter werelt en is gheen droever vrouwe. ¹

[A4v] *Hoe die enghel die bedructe Florentine vertrooste.* ²

[4]

[A4va] Als Florentine so deerlijc gheklaecht hadde, soo heeftse Godt willen vertroosten, ende Hy seynde tot haer Sijnen enghel, die tot haer seyde aldus:

Hoort Florentine, doet mijn bevel!
Ontweect, vertrect met hasten snel
Tot in Turckijn, bijden koninck verkeert.
Ghy sult daer sien een quaet opstel,
Hoe u man is int ghequel.
Siet dat ghy onrechte met dat rechte verseert.
Het is Godts enghel diet u leert.
U sal ghebeuren goede victorie.
U vreucht sal daer by sijn vermeert.
Print dat in u memorie.

1. *Der vrouwen peerle:*

Treurt nu met hem mijn ziel en lijf /
Treurt nu mijn herte ; want het liefste motijf /
Is gevaen / daer nu druck op daelde
Treurt nu al mijn vreught beklijf :
Treurt / en maect geen langer blijf
Want my noyt liever en onthaelde.
My docht dat my een sweert doorstraelde /
Als hy oorlof nam aen my zijn wijf /
Mijn kracht besweeck / myn vreughde faelde /
Mijn herte was met een druckighe naelde.
Doorstickt en doorsteken even stijf.
Nu moet hy sterven mijns heyls beklijf /
Dus faelt my de sprake van grooten rouwe /
Ter werelt en is geene droever vrouwe.

2. *Der vrouwen peerle:* Florentine maect gereetschap om Alexander te soecken.

Ick vertrecke inde hemelsche glorie.

Noch seyde de enghel: “Weetet dochter, dat ghy u goeden ende alle u dinghen sult beschicken ende u kleden als een moninc van sinte Franciscus oorden, ende doet u hayr afsnyden ende een plate doen scheren op u hooft, ende u herpe suldy met u nemen, [A4vb] ende ghy sult volgen den Turcschen ridder tot Venegien, ende daer suldy hem vinden in een herberghe, daer ghy oock logheren sult. Maer ghy en sult u niet laten kennen, want met uwe herpe suldy uwen heere ende man Alexander verlossen.”

Als Florentine alle dese dinghen verstaen hadde, so meendese dat eenen droom hadde gheweest ende seyde:

O Godt dat is ymmer een vreemde sake.
Ick hercke, ick hake,
My docht ic hoorde eens engelen sprake,
Daer ick lach in droome, in slape,
Seggende dat ic Gods gebot niet en brake,
Maer dat ick trake
In Turckijen, en dat ick wrake
Het opstel van den koninc fel en koen.
Quelt swaerlijc den lichaem dus met vake?
Maer neen, ick wake.
Nu beraden my God wat ic best sal doen.

Doen stontse op en dede het bevel van[A5ra]den engel, ende des anderen daghs heeftse haer bereyt te reysen ende heeft op haer hooft een plate doen scheren ende heeft aengedaen een monincx kappe ende nam met haer een herpe ende is doen haestelijck den ridder gevolcht tot Venegien in sijn herberghe, daer sy vanden weert vriendelijc ontfanghen was, ende seyde: “Heere, weest willekome!”¹

1. *Der vrouwen peerle*: Florentine een poosken tydts geweest ende gekermt hebbende over d'allende / daer zy verstaen had haeren man in gevallen te zijn / soo voorseyt is ; nam eyndelijck voor haer na Syrien te reysen / ende haeren Man oock met perijckel haers levens te soecken / ende t' sanderen[D1rb]daeghs haer bereydende tot de reyse / dede Pelgrims kleederen aen / nam een kleyne harpe met haer / ende volghden den Ridder tot Venetien in sijn herberghe toe : alwaer den weert haer vriendelijck ontfingh / ende willecom hiet :

Ende wantet op de noene was, soo leyde de weert den moninck ter kameren daer de ridder met meer andere was gheseten ter tafelen, ende seyde: “Heere, wildy met desen goeden mannen wat eten?” ¹

Doen seyde de vrouwe int habijt vanden monick: “Heer weert, mijn gelt is luttel, ende ick ware geerne noch voorder, soo sorghe ic dat ic niet gel[t]s ² genoeg hebben en soude tot dat ic weder kome in mijn klooster.” ³

Doen seyde de ridder: “O heere, koemt hier by ons sitten eten ende maect goet siere. ⁴ Ick sal desen dach voor u betalen.” ⁵

Ende de moninck dede na des ridders wille, etende ende drinckende met hem. ⁶

Als de tafelen opghedaen waren, so nam de moninck sijn herpe, soetelijc spelende ende daer op minlijck singende, soo dat sy alt gheselschap verblijde ende het behaechde den ridder seer wel en had[A5rb]der soo grooten ghenoecht in dat hy hem vraechde: “Heer, waer wildy reysen?” ⁷

Doen seyde de moninc: “Ic soude gaerne besoecken ’t Heylich Graf ons Heeren te Jerusalem, maer ic sorghe dat my mijn teergelt ontbreken sal.” ⁸

1. *Der vrouwen peerle*: ende mits het op den noen was / leyde hyse inde camer daer den Ridder met meer andere ter tafel sat / ende seyde : Heere / wilde met dese goede mannen wat eten :

2. Cool 1645: gels

3. *Der vrouwen peerle*: Florentine in ’t Pelgrims kleedt antwoorde : Heer weert : mijn gelt is luttel / ende ick waere gheerne noch voorder / dus sorghe ick gelts te cort te hebben om weder in mijn Clooster te komen.

4. *Der vrouwen peerle*: Maer den Ridder sprack : Heer comt hier by ons sitten eten / ende goede cier maken /

5. *Der vrouwen peerle*: ick sal heden voor u betalen.

6. *Der vrouwen peerle*: Den Pelgrim dan na des Ridders wil at ende dronck met hem.

7. *Der vrouwen peerle*: Als de tafel op ghedaen was / speelde den Pelgrim soetelijck op sijn harpe / en songh daer seer minnelijck op / soo dat hy al het geselschap verbleyde / ende den Ridder hadde daer sulcken genoechte in dat hy hem vraeghde : Heere / waer wildy henen reysen :

8. *Der vrouwen peerle*: den Pelgrim seyde. Ick sou geerne besoecken het heylich Graf onses heeren te Ierusalem / maer sorghe dat mijn teergeldt ontbreken sal.

Doen seyde de ridder: “Reyst met my, ic sal voor u betalen u schiphuere ende uwe montkosten.” ¹

Des de moninck blijde was ende ginc te schepen metten ridder ende met veel kooplieden, daer hy genuchte maecte, hem allen den tijt verkortende ² metten spele van zijner herpen ende vedelen, daer mede soetelijck singhende, soo dat zy met geneuchten over quamen. ³

Alst schip te lande was, soo ginghen sy al uuten schepe. ⁴ Doen vraechde de moninck den ridder na den wech van Jerusalem, hem seer danckende, ende seyde: “Godt, die alle dinghen geschapen heeft, moet u loonen de deuchden die ghy my ghedaen hebt, want wy moeten nu scheyden.” ⁵

Doen seyde de ridder: “Neen heere, mijn begeeren is dat ghy met my reysset tot onsen koninck om een maent by hem te blijven ende hem wat ghenuchten aen te doen, ende wat ghy dan begheert, sal u ghegeven worden. ⁶ Dat gheloove ick by mijnder trouwen!” ⁷

[A5r] *Hoe Florentine als een moninck ghekleet vertrock metten ridder tot zijnen koninck.* ⁸

[5]

1. *Der vrouwen peerle*: Den Ridder seyde / Reyst met my ick sal voor u betalen uwe schip huere ende montkosten :

2. Cool 1645: verkort ende

3. *Der vrouwen peerle*: Waerom den Pelgrim blijde te schepe gingh met den Ridder / ende met veel Cooplieden / daer [D1va] hy genoechte maecte / hen allen den tijdt verkortende met te spelen op sijn harpe ende vedele / ende daer onder soetelijck singende / soo dat sy al met vreught over quamen.

4. *Der vrouwen peerle*: Als het Schip in de haven was / gingen zy allegaer te Lande :

5. *Der vrouwen peerle*: ende den Pelgrim vraeghden den Ridder na den wegh van Ierusalem ; ende bedanckte hem seer / segghende : Godt die alle de dinghen gheschapen heeft / sal u loonen de deughden die gy my gedaen hebt / want wy moeten nu scheyden.

6. *Der vrouwen peerle*: Den ridder antwoorde. Niet alsoo / Heere : mijn begeeren is dat gy met my reyst tot onsen Coninck / om eene maendt by hem te blijven / ende hem wat genoeghte aen te doen : Al wat gy dan begeeren sult / sal u gegeven worden

7. *Der vrouwen peerle*: dat belove ick u by mijne trouwe.

8. *Der vrouwen peerle*: Hoe Florentine als eenen jonghen Pelgrim vertrock met den Ridder tot sijnen Coninck.

[A5ra] Doe track Florentine als een moninck metten ridder tot zijnen koninck, daer sy Alexander vant gaen inde ploech ghebonden, die sy groet[ed]e, ¹ maer hy en kende sijn wijf niet. ² Ende doe quamen sy by den koninck, die de ridder eerlijcken ontfinck ende vraechde hem terstont hoe hy gevaren had. ³ Doen seyde de ridder: “Genadighe heer koninck, ick sal de waerheyt vertellen. ⁴ Want ick en sach noyt eersamer noch volstandigher vrouwe dan Alexanders wijf, also en wildese mijnen wille niet doen. ⁵ Ende wou ickse daer toe hebben ghedwongen, ic en hadde van daer niet levende gecomen overmits de macht van haren edelen vrienden.” ⁶

Doen seyde de koninck: [A5rb] “Laet ons goet siere gaen maken, ende segt my, van waer brengdy desen moninck?” ⁷

De ridder seyde: “Heere, ic en sach noyt avontuerlijcker man, want hy heeft my den langen wech verkort, ende hy kan veel geneuchten maken.” ⁸

Doen seyde de koninck: “So moet hy een wijle tijts by ons blijven, ende wat hy begheert, dat sal ick hem schencken.” ⁹

Aldus maecte de moninc groote ghenuchte met sijnen spelen ende sanghe, maer sy dacht altijt dat haer een vreucht oock kortelijc aenkomen was. ¹⁰ Dus heeft de koninc den moninc begracijt, ende

1. Cool 1645: groetende

2. *Der vrouwen peerle*: Doen trock Florentine als eenen Pelgrim met den Ridder tot sijnen Coninck / daer sy Alexander vant in de ploegh gespannen / ende groetende hem : maer hy en kende sijn wijf niet.

3. *Der vrouwen peerle*: Sy quamen by den Coninck / die den Ridder eerlijcken ontfinck / ende vraeghde hem terstont hoe hy gevaren was :

4. *Der vrouwen peerle*: Den Ridder antwoorde : Heer Coninck ick sal u de waerheyt seggen :

5. *Der vrouwen peerle*: ick en sagh noyt eersaemer noch volstandiger Vrouw dan Alexanders wijf / soo dat ickse tot mijnen [D1vB] wil niet krijgen en konde

6. *Der vrouwen peerle*: ende had ickse daer toe bedwongen / ick en waere niet levende van daer gheraect / midts de macht van haer edele vrienden.

7. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde den Coninck : Laet ons goede ciere gaen maecken. Maer seght / van Waer brengdy desen vremdelingh :

8. *Der vrouwen peerle*: Den Ridder sprack ; Heer ick en sagh oyt drolliger Ionghman / want hy heeft my den langen wegh / verkort / ende hy kan vele genoeghten maecken.

9. *Der vrouwen peerle*: “Soo moet hy een wijle by ons blijven / seyde den Coninck / ende wat hy begeert sal ick hem schencken.

10. *Der vrouwen peerle*: Aldus bedreef den vremdelingh met sijn spel en sangh groote

seyde: “Heere, weest vrolijk ende sonder vaer! ¹ Wat ghy van my begheert, dat sal ick u gheven.” ²

Aldus is dese maent ten eynde gekomen, [A5va] daer Florentine alle daghe na gherekent had, ende zy ginc totten ridder, segghende: “De maent is uut. ³ Daer koemt aen in onser wet eenen goeden tijt. ⁴ Dus moet ick weder reysen nae mijn klooster. ⁵ Wat loon sal ick hebben?”

Doen seydet de ridder den koninc hoe de monnick moeste reysen. ⁶ Doe werde hem daer voor een gifte gheordineert een schoon Turcx paert ende daer mede ghestelt .M. goude besanten. ⁷

Doen seyde die monnick: “Neen mijn heeren, het paert en begeer ic niet, want ic wil te voete besoecken tgraf mijns Heeren Jesu. ⁸ Ende gelt en begeere ick ooc niet, want den regel mijner oorden verbiet my gelt te handelen, maer ic moet mijnen kost bidden om God, om alsoo te leven. ⁹ Maer ick begheer een ander dat u wel te doen staet.” ¹⁰ Ende seyde: “Heer ridder, ghy weet wel dat ick hier alleen in dit vreemde lant sy, ende ick en weet den wech niet, ende de sprake en can ic niet verstaen. ¹¹ Om dan mijn pelgrimagie te volbrenghe ende het Heylich

vreught : maer hy dacht altijd hoe dat hy oock haest voor sijn selven eenen genoeghte soude verwerven.

1. *Der vrouwen peerle*: Dus heeft den Coninck hem begroet / ende seyde : Heer zijt vrolijck sonder vaer /

2. *Der vrouwen peerle*: wat ghy van my begeert sal ick u geven.

3. *Der vrouwen peerle*: Als de maendt ten eynde was / daer Florentine alle daghe na gherekent hadde / gingh sy tot den Ridder ende seyde : Heer / de maendt is uyt /

4. *Der vrouwen peerle*: daer comt in onse Wet eenen goeden tijdt aen ;

5. *Der vrouwen peerle*: oversulckx moet ick nae Ierusalem reysen / ende voort nae Engelant ; waerom ick om oorlof bidde.

6. *Der vrouwen peerle*: Den ridder seyde 't aen den Coninck / dat den Pelgrim moest voort reysen.

7. *Der vrouwen peerle*: Alsdoen wiert hem daer voor een gifte geordineert een schoon Turckx peert / ende daer mede duysent goude besanten.

8. *Der vrouwen peerle*: Maer den Pelgrim seyde : Neen Heere : dat peert en begeer ick [D2ra] niet / want ick wil te voet besoecken dat Graf mijns Heeren Iesu ;

9. *Der vrouwen peerle*: het geldt en begeere ick oock niet / want ick wille mijnen kost bidden / om Godt / om alsoo mijns Heeren armoede na te volgen.

10. *Der vrouwen peerle*: Dan ick begeer een ander bede / die u wel te doen staet :

11. *Der vrouwen peerle*: gy weet Heer Ridder / dat ick hier in het landt alleen ben / ende en weet de wegen niet / noch en verstaen de taele :

Graf te besoecken, daer ick hierom gecomen ben, soo begeere ick boven al dat ghy my nu wilt geven eenen Christen, die my eenen ghetrouwen broeder zy om met my ¹ samen te reysen.” ²

Doen seyde de ridder totten moninc: “Neemt eenen die Alexander heet, die sal u wel dienen, op dat hem de koninck niet meer en sie, want anders sou ick noch dicwils van hem groot verwijt hooren, want door hem is my groote schande gecomen.” ³

Doen seyde de moninck recht of hy hem niet en kende: “Wat heb ick daer mede te doen? ⁴ Maer laetten my sien wat man dattet is.” ⁵

Doen ginc de moninc metten ridder daer de Christenen inden ploech ginghen, seer hart gebonden, en hy aenhoorde haer deerlijck klagen, ende elc vanden Christenen begeerden verlost te zijn. ⁶

Ten laetsten quam de moninck aen den ploech daer Alexander in ghespannen was, daer hy toe seyde: “Broeder, wildy met my over wech reysen?” ⁷

Doen seyde Alexander met bedructer herten, niet wetende dat hy verlost soude worden: “Ay lieve [A5vb] heeren, oft ick den dach leefde dat ghy die macht had om my te helpen uut desen laste, ick soude al mijn leven lanc u arm dienaer zijn, ende ick soude voor u mijn leven ende goet stellen!” ⁸

1. Cool 1645: om met my tijt te lanc vallen samen te reysen.

2. *Der vrouwen peerle*: oversulckx opdat ick mijnen bedevaert volbrengen magh ende besoecken het heylich graf daer ick om gecomen ben / soo begeere ick boven al / dat ghy my nu wilt geven eenen Christen / die my eenen getrouwen Broeder zy / om met my over den wegh te gaen / want alleen te reysen soude my al te verdrietigh zijn.

3. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde den Ridder : neemt eenen / met naeme Alexander / die sal u wel dienen / op dat hem den Koninck niet meer en sie / want anders soude ick noch dickwijls beschimpt worden om dat my door hem groote schande geschiet is.

4. *Der vrouwen peerle*: Den pelgrim / hem houdende al oft hy dien niet en kende /

5. *Der vrouwen peerle*: seyde : wel laet my sien wat man dat het is.

6. *Der vrouwen peerle*: Sy gingen dan t' saemen ter plaetse / daer de Christenen in den ploegh gingen / seer hart gebonden / deerlyck klaeghende / en elck om 't seerst biddende verlost te sijn.

7. *Der vrouwen peerle*: Ten lesten quamen sij aen den ploech / daer Alexander in gespannen was / tot wien den Pelgrim seyde : Broeder / wildy met my over den wegh reysen ?

8. *Der vrouwen peerle*: Alexander / niet meynende verlost te worden / antwoorde met [D2rb] bedruckter herte : gy lieven Heere / of ick den dagh leefde dat gy de macht had my uyt dezen last te helpen / ick soude mijn leven lanck uwen dienaer zijn / en mijn leven

Doen seyde de moninc totten ridder: “Dien Christen wil ic hebben.¹
Die sal my wel dienen op den wech.”²

Doen wert Alexander ontbonden uutten ploech ende wert den
moninck ghegeven aen zijn hant.³ Ende doen gaf hem de ridder eenen
brief met des koninckx seghel om vry gheley te hebben totten Heylighen
Grave ende wederom al tlant dore.⁴

Als sy dan haer pelgrimagie ghedaen hadden, soo sijn sy weder
ghekeert na de zeekant om na huys te trecken.⁵ Daer vonden sy een
christen prince die over see wilde met eenen schepe, ende de moninc
bad hem, segghende: “Wilt ons doch ooc laten over varen door God
ende sinte Franciscus.”⁶

Doen seyde de prince: “Heere, dat en sal u niet gheweyghert sijn.⁷
Maer wy sijn in sorghen oft schip te seer gheladen waer, ende wy en
hebben des koninckx gheley niet.”⁸

Doen toonde de moninck den prince den brief met des koninckx
seghel, dies hy blijde was.⁹ Doen trocken sy tseyl inden top, lichtende

voor u stellen.

1. *Der vrouwen peerle*: Doen sprack den Pelgrim tot den Ridder : dezen Christen wil ick hebben /

2. *Der vrouwen peerle*: dien sal my wel dienen op den wegh.

3. *Der vrouwen peerle*: Alexander wierdt dan ontspannen uyt den ploegh / ende overgelevert aen den Pelgrim.

4. *Der vrouwen peerle*: Daernaef gaf hem den Ridder eenen vrijgeley-brief met des Conings zeghel / om vryelijck ten Heylighen Grave / en door al het landt te gaen en te keeren.

5. *Der vrouwen peerle*: Na dat sy dan hunnen bedevaert ende Godtsdienst te Ierusalem gedaen hadden / keerden sy naef de zeekant toe / om weder naef huys te trecken.

6. *Der vrouwen peerle*: Aen de have vonden sy eenen Christen Prince / die met een schip over zee wilde : ende den Pelgrim badt hem / seggende : laet ons doch om Godts wille medevaeren.

7. *Der vrouwen peerle*: Den Prince antwoorde : dat en sal u niet ontseit zijn Heere /

8. *Der vrouwen peerle*: maer wy sorgen oft het schip te swaer geladen waer / ende oock en hebben wy des Koninckx vry-geley niet.

9. *Der vrouwen peerle*: Doen toonde den Pelgrim aen den Prince des Coninckx Brief ende zeghel / dies hy blijde was.

hun anckers, willende varen. ¹ Doen riep de schipper, segghende aldus: ²

Wel aen, wel aen, alsonder sparen!
T'schepe, tschepe, laet ons gaen varen.
Laet drijven tship voor wint, voor wage,
Want binnen eenen daghe
Seyle ic dus wel twee hondert mijlen.
Wy sullen dus landen in korter wijlen.
De Heere heb lof van sulcken lavene.
Ic sie van veere der Christenen havene. ³

Doen seyde Alexander, God danckende: ⁴

O hemelsche Vader, weest minlic gedanct,
Dat ic [’t] Christenrijc ⁵ sie, daer ic twee jaren
God om ghebeden heb, dies my verlanct
In mijn herte, sonder openbaren.
Nu laet ick Sieryen varen.
Dies danc ic de Heere die hier neder daelde,
Een trooster van alle sondaeren.
Lof heb Godt die aent cruys ons schult betaelde!
[A6ra] Lof, die Zijn vrienden uuter Hellen haelde! ⁶

1. *Der vrouwen peerle*: Sy trocken dan de zeylen in den top / ende lichtende de anckers op /

2. *Der vrouwen peerle*: ende den schipper riep aldus :

3. *Der vrouwen peerle*:

Wel aen / wel aen / al sonder spaeren
t'Schepe / t'schepe / laet ons vaeren /
Laet drijven 't schip voor wint en plagen /
[D2va] Want ick dus binnen eenen dage
Wel zeylde twee hondert mijlen :
Wy zullen landen in korten wijlen /
Den Heere heb lof van 't soete laven
Ick sien van verre de Christen haven.

4. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde Alexander :

5. Cool 1645: Christenrijc

6. *Der vrouwen peerle*:

O Godt / weest hertelijck gedanct /

Ende alsoo zijn sy kortelinghe over komen sonder eenige ¹
ongenuch[t]. ²

Als 't schip te lande was, soo ginghen zy al uut, ende de monnick bat oorlof aen de heere, die tot hem seyde: "Lieve heere, u scheephuere ende uwe montkosten sal ick voor u ende uwen broeder betalen. ³ Dies wilt mijnder weder gedencken in u gebet als ghy int klooster komt." ⁴

Doen seyde de moninck: "Dat moet u Godt metter eeuwiger glorien loonen als u ziele van hier ghescheyden is!" ⁵

Zoo oorlof nemende aenden grave, zijnse onder hun beyden na Mets ghereyst, ende zy hebben tusschen malkanderen veel woorden ghehadt inden wegghen, ende Alexander vermaende dicwijle dat hy soo eerlijcken, deuchdelijcken wijf hadde. ⁶ Ende als sy quamen op twee dachvaerden na byder stadt van Mets soo seyde de moninck: "O mijn broeder Alexander, nu moeten wy scheyden. ⁷ Hier is den wech na mijn clooster te reysen." ⁸

Waer af Alexander bedroeft wert ende seyde: "Ick danc u de broederlijcker trouwen die ghy my ghedaen hebt, maer ick bid u dat

Dat ick sien 't Christenrijck / daer ick twee jaeren /
Soo vierig hebbe naer verlangt /
Nu laet ick het landt Syrien vaeren /
Daer Iezus voor ons nederdaelde /
En onze schult aen 't Cruys betaelde ;
Dies zy hem lof en eere t' allen tijdt /
En aen sijn Moeder gebenedijdt.

1. Cool 1645: ongenuch

2. *Der vrouwen peerle*: Sy zijn alsoo kortelings sonder ongeluck overgekomen.

3. *Der vrouwen peerle*: Als het schip aen landt was / gingen sy daer alle uyt / en den Pelgrim badt oorlof aen den Prince / die tot hem seyde : Heere / uwe schip-huere ende mondkost sal ick voor u ende uwen Broeder betaelen /

4. *Der vrouwen peerle*: dies gedenckt mijns in uw gebedt.

5. *Der vrouwen peerle*: Den Pelgrim seyde : dat loone u Godt met d'eeuwige vreugt / als uwe ziele van hier scheydt.

6. *Der vrouwen peerle*: Soo dan oorlof genomen hebbende aen den Grave / reysden t'saemen na Mets / ende hadden op den wegh tusschen malkanderen veele woorden / ende Alexander vermaende dickwils / dat hy soo eerlycke ende deugdelycke vrouw hadde.

7. *Der vrouwen peerle*: Als sy nu op twee dagen reysens nabij de stadt Mets quamen / seyde den Pelgrim : Broeder Alexander / nu moeten wy scheyden /

8. *Der vrouwen peerle*: hier is den wegh om nae [D2vb] mijn huys te trecken :

ghy met my wilt reysen tot Mets. ¹ Ick en mijn vrienden sullen u groote deucht ende eere bewijsen, ende zy sullen u minlijck ontfanghen als zy verhooren de groote trouwe die ghy by my ghedaen hebt.” ²

Doen seyde de monink: “O mijn broeder Alexander, ick en mach niet langer vertoeven, ende ooc en heb ick niet langer oorlof van mijnen oversten. ³ Maer ick bidde u dat ghy my geeft een kleyn stuc uyt uwen hemde, want oft geviel dat ick tegen mijnen prior belogen worde, ende dat hy my uyt den klooster jaechde, dan sal ic tot u komen ende sal u dit stuc vanden hemde weder geven in een waerachtich teecken dat ic de selve broeder ben die u verlost heeft, ende soo en wort ghy oock niet bedroghen.” ⁴

Doen seyde Alexander: “Dat sal ick gheerne doen. ⁵ Ende ick bid u dat ghy tot my onbeschaemt komt als ghy wilt, ende wat ick vermach met lijf ende goed, sal ick u bewijsen.” ⁶

Ende om meerder seeckerheydt soo [A6rb] schreef Alexander met zijns selfs h[ant] ⁷ twe brieven, d'een uyt den anderen ghe[sn]eden, ⁸ gelijc houdende, ende hy nam den eenen brief, ende Alexander hielt den anderen. ⁹

Aldus hebben sy oorlof ghenomen, ende de monnick is haestelijck door eenen anderen wech nae Mets ghereyst ende was eenen dach eer thuys als Alexander. ¹⁰ Ende doen dede Florentine uyt de monnick

1. *Der vrouwen peerle*: waer af Alexander droeve wierdt / ende seyde : ick dancke u van den broederlijcke die gy my gedaen hebt / maer ick bidde u komt met my nae Mets /

2. *Der vrouwen peerle*: ick en mijne vrinden sullen u groote eere ende deught betoonen / ende minnelijck ontfangen / verstaende de groote trouwe die gy my gedaen hebt.

3. *Der vrouwen peerle*: Broeder Alexander sprack den Pelgrim / ick en mag om groote reden niet langer van huys blijven :

4. *Der vrouwen peerle*: dat ick u bid / geef my een kleyn stucxken uyt u hemde / op dat ik het aen andere mag toonen / ende uwes gedachtig sijn.

5. *Der vrouwen peerle*: Dat sal ick geerne doen / seyde Alexander /

6. *Der vrouwen peerle*: ende al wat ick vermag met lijf en goedt / dat sal ick u bewijsen.

7. Cool 1645: selfs hem /

8. Cool 1645: ghemededen

9. *Der vrouwen peerle*: Ende tot meerdere verseeckering schreef Alexander men sijn eygen handt twee brieven / den eenen uyt den andere gesneden / van gelijcken inhoudt : ende gaf den eenen aen den Pelgrim ende hiel den anderen.

10. *Der vrouwen peerle*: Alsoo oorlof van malkanderen nemende / trock den Pelgrim haestelijck door den anderen wegh na Mets / ende was eenen dag eerder thuys dan Alexander haeren man.

kleederen ende dede weder aen haer selfs kleederen ende maeckte haer cierlijcken toe, verbeydende de toekomste van Alexander. ¹

De vrienden, ghehoort hebbende dat Florentine weder ghekomen was, zijn sy met grammen moede tot haer gegaen, segghende: “O du valsche oneerlijcke ende onghetrouwe vrouwe, een schande van ons allen, waer zijdy dus langhe gheweest? ² Ick en kan niet anders weten dan dat ghy met eenen andere man achter lande hebt gheloopen. ³ Quame Alexander weder te lande, ick sout hem segghen en klaghen!” ⁴

Doen antwoorde Florentine met sachte woorden: “Daer en sal ick niet voor sorghen, als men de gherechtige waerheydt segghen sal.” ⁵

Aldus is dien dach ten avont ghekomen ende de vrouwe heeft God den Heere altijdt om Zijn godlijcke gratie ghebeden, ende sy is te ruste ghegaen. ⁶

Des anderen daeghs voor den middaghe so is Alexander inde stadt van Mets ghekomen ende terstont tot zijn huysen en hove ghegaen, daer hy zijn huysvrouwe vant, die hem seer minlijc ontfanghen heeft. ⁷ Ende als de vrienden ende maghen van Alexander verhoorden dat hy ghekomen was, soo quamen sy alle hem willekom heetende. ⁸ Doen ginck hem de swagher segghen hoe dat zijn vrouwe schandelijk met eenen anderen

1. *Der vrouwen peerle*: Soo haest als Florentine t'huys was gekomen / dede sy de Pelgrimskleederen uyt / trock haere gewoonelijcke kleederen aen / en vercierde haer selven / verwachtende de comste haers mans.

2. *Der vrouwen peerle*: Den swager van Alexander / vernemde de comste van Florentine / ginck met eenen grammen moede tot haer / ende seyde : o / gy valsche oneerlycke / ende ongetrouwe [D3ra] vrou / waer hebdy soo lange geweest ?

3. *Der vrouwen peerle*: Ick en can niet anders dencken / oft gy hebt met andere lichte vrouwen achter landt gelooopen :

4. *Der vrouwen peerle*: komt Alexander wederom te lande / ick sal het hem seggen.

5. *Der vrouwen peerle*: Florentine antwoorde sachtmoedelijck : daer en sal ick niet voor sorgen als men de rechte waerheydt seggen sal.

6. *Der vrouwen peerle*: Soo liep de dagh ten avondt / ende de vrouw en hiel niet op / den Heere om sijne Goddelycke Gratie te bidden / ende ginck gerustelyck slapen.

7. *Der vrouwen peerle*: 's Anderen daegs voor den noen quam Alexander in de stad Mets / ende ginck terstont tot sijnen huysen en have / daer hy sijne huysvrouwe vondt / die hem seer minnelyck ontfangen heeft.

8. *Der vrouwen peerle*: Als Alexanders vrinden ende maghen hoorden dat hy geckomen was / quamen sy hem alle willeckom hieten.

langhen tijt wech gheweest was. ¹

Doe seyde Alexander: “Ick hope dattet zoo niet en is als ghy seght. ² Maer daer af en willen wy nu niet spreken, maer wy willen gaen eten ende drincken ende willen goedt cier maecten ende vrolijck zijn. ³ Wy en willen van gheen onghenuchte spreecken.” ⁴

[A6v] *Hoe Alexander ter tafelen was geseten met zijn vrienden ende maghen, daer de goede vrouwe seer jammerlijck ende valschelijck beloghen werdt, soo dat sy van schaemten wech ginck.* ⁵

[6]

[A6va] Als de vrienden met Alexander en zijn vrouwe ter tafelen saten, goedt cier maeckende, soo vraechde de swagher hoe de reyse so langhe gheduert hadde. ⁶ Doen vertelde Alexander al zijn krancke avontueren, ende hoe daer een moninck ghekomen was, die 't Heylich Graf versochte, die hem verlostte. ⁷ Als die swagher hoorde de deerlijcke dinghen ende jammerlijcke stucken ende de groote armoede van Alexander, soo werdt hy seer vergramt op Florentine ende seyde: “O Alexander, my verwondert seer waer dat u wijf gheweest mach hebben, want onser gheen en heeftse in .XIIJ. maenden ghesien. ⁸ Sy

1. *Der vrouwen peerle*: Maer den swager seyde hem / hoe dat sijn huysvrouwe schandelijck met eenen anderen langen tijdt wegh geweest was.

2. *Der vrouwen peerle*: Daer op sprack Alexander : ick hoope / dat het soo niet en is gelijck ghy segt.

3. *Der vrouwen peerle*: Maer daer en willen wy nu niet af spreecken.

4. *Der vrouwen peerle*: laet ons gaen eeten / drincken ende vrolyck sijn.

5. *Der vrouwen peerle*: Florentine wordt van haere vrienden belogen, maer herkent van haeren Man, ende heel onnoosel bevonden.

6. *Der vrouwen peerle*: Als de vrinden met Alexander ende sijn vrouwe ter tafel saten / soo vraegde die Swaeger / hoe die reyse soo langhe gheduert hadde ?

7. *Der vrouwen peerle*: Doen vertelde Alexander alle sijne krancke [D3rB] avonturen / ende hoe dat hy verlost was door eenen Pelgrim die het *Heyligh* Graf besochte.

8. *Der vrouwen peerle*: Den swager hoorende de jammerlycke stucken / ende Alexanders groote armoede : wierdt gram op Florentine / ende seyde : O / Alexander / ick bewondere my seere / waer u wijf geweest mag hebben / want onser geen en heeft ze in dertien maenden ghesien.

moet gheloopen hebben met ander mans ende daer mede haer lijf ghedeylt, ende sy heeft ons alle groote schande gedaen!”¹

Ende sy verontschuldichde haer naer haer beste, maer haer woorden en waeren niet ghehoort, want Alexander seyde: “Is dat waer, ick salse met honden uyt den hove doen verjaghen!”²

Doen stont de goede Florentine op van der tafelen, ende sy ginck wech ende seyde:³

O verradelijcke tonghe, van Godt ver[wat]en,⁴
Ick mach u wel haten, gaet uwer straten,
Want so ick hoore, so hebby dit toegebracht.
[A6vb] O barmhertighe Godt, vol caritate,
Ick moet onverdiendt mijn eere hier laten.
De quade tonghen hebben dit gewrocht,
Want noyt en heb ick dese oneere ghedocht,
Diemen my hier heeft gheleydt te laste.
Och, dat ghy dit doloreuse bier oyt braste,
Daer ghy den ghetrouwe mede bedriecht.
Wrake dat ghy my [i]n⁵ dese onraste
B[r]enghet⁶ ende dus valschelijck beliecht!

Doen ginck sy haer kleeden in de monnicks kleederen ende hingh de harpe aen haer zijde, ende sy quam voor Alexanders hof ende sloech op de harpe ende sanck, biddende om broot.⁷

-
1. *Der vrouwen peerle*: Voorwaer sy heeft ons allen groote schande aen-gedaen.
 2. *Der vrouwen peerle*: Florentine ontschuldigde haer na haer beste : maer haere woorden en werden niet gehoord / want Alexander seyde : indien dat waer is / ick salse met honden ten hove uyt jaegen /
 3. *Der vrouwen peerle*: doen stont sy op van de tafel ende ginck bedroeft wegh.
 4. Cool 1645: verwachten
 5. Cool 1645: en
 6. Cool 1645: Bienghet
 7. *Der vrouwen peerle*: Ten lesten vondt sy geraden haer selven aen haeren man als den Pelgrim te vertoonen : sy trock den Pelgrimskleederen aen / ginck voor Alexanders hof staen / sloeg op de harpe / ende badt om broot.

“Daer hoore ick singen mijnen lieven broeder, die my verlost heeft. ¹ Haest u snellijck ende haelt hem met eeren hier in!” ² Ende Alexander seyde: “Sijt willecome, mijn liefste broeder!” ³

Ende Alexander dede hem sitten aen de tafel neffens zijn zijde, ende hy danckte hem seer vander deucht die hy hem bewesen had in zijnen grooten noodt. ⁴

Doen is Florentine by der tafelen gheseten ende heeft haer aenschijn ghebercht onder de kap die zy voor haer ooghen trock. ⁵ Doen seyde hy: “Waer is u eerlijcke vrouwe, daer ghy my so dickwils inden weghe van gheseydt hebt?” ⁶

Alexan[A7ra]der seyde: “Zy was hier terstont ...” ⁷

Doe seyde de swager: “Ic hebse doen ⁸ zoeken. Ic zoudese doen comen, maer niemant en canse vinden.” ⁹

“Wy moghen haer wel vergheten, sy en wilt doch haer oude costuymen niet wel laten. ¹⁰ Sy sal claerlijck ¹¹ heymelick wegh sijn ghegaen, want niemant en heeftse op der straten ghesien ...” ¹²

Doen seyde Alexander: “Ay lachen, God moets ontfermen der ellendigher pelgrimagien die ick ghedaen hebbe, als ick vande ongheloovighe honden Sarazijnen, Gods vyanden, soo seer

-
1. *Der vrouwen peerle*: Daer op hoore ick singen mijnen lieven Broeder / sprack Alexander / die my verlost heeft :
 2. *Der vrouwen peerle*: haest u / ende haelt hem met eere hier binnen.
 3. *Der vrouwen peerle*: Als Florentine inquam, zey Alexander zijt willecom mijnen liefsten Broeder /
 4. *Der vrouwen peerle*: ende dede hem aen de tafel sitten neffens sijne zijde / en danckte hem seer van de deught die hy bewezen had in sijnen grooten noodt.
 5. *Der vrouwen peerle*: Doen ginck Florentine ter tafel sitten / verbergde haer aensicht alsoo sy best konde :
 6. *Der vrouwen peerle*: ende seyde : waer is u eerlijcke vrouwe / daer gy my soo dickwils op den wegh af gheseid hebt ?
 7. *Der vrouwen peerle*: [D3va] Alexander antwoorde : Sy was hier terstont.
 8. Cool 1645: doen doen
 9. *Der vrouwen peerle*: Doen seyde den swager : “Ick heb se doen soecken / op dat se hier come / maer niemant en canse vinden :
 10. *Der vrouwen peerle*: wy moghen haer wel vergeten / seyden de anderen / die daer saten / sy en wilt haer gewoonten niet laten :
 11. Cool 1645: claerlijck
 12. *Der vrouwen peerle*: sy sal voorseker heymelijck weghgegaen sijn / maer niemant en heeftse op de straet gesien :

scherpelijcken ghevanghen was ende .IJ. jaren lanck inden ploech oock ghebonden was, daer ick soo menighen swaren slach heb moeten verdraghen, dat my het bloet van mijnen lijve liep, recht oft ick overgoten hadde gheweest, ende dat ick nu moet hooren die groote schande ende oneere.”¹

Doen stont Florentine op vander tafelen voor hun allen ende seyde: “Alexander, ghy sult weten dat ghy een eerlijcker ende beter vrouwe hebt dan ghy segt.”²

Ende doe lietse openbaerlijc haer aensichte sien, ende sy dede de kappe van haren hoofde voor hun allen die aen der tafelen waren, die so veel leugenen ende achterdeels van haer geseyt hadden, ende sy seyde: “Aensiet³ my nu ende alle mijn lijf, oft ic niet en ben u wijf!⁴ Ick hope dat ic noch mijn eere hebbe soo suyver ende onbesmet als icse hadde, doen ghy van hier scheydet.⁵ Ende daer is ’t stuc van uwen hemde dat ghy my doe inden weghe voor een [A7rb] ghewarich licteecken gaeft.⁶ Neemt dat ende settet in die stede!⁷ Ende daer is oock den brief met des konincx seghel, die ons de ridder gaf aen den ploeg, doen ic soo neerstelijc voor u arbeyde om u te verlossen ende om u edelheyt te bevrijen ende te verblijden.⁸ Soo moghen sy weten

1. *Der vrouwen peerle*: doen sprack Alexander : Och / het sy Godt geklaeght / dat ick die ellendige Pelgrimage dede / waer ick van die ongeloovige Sarazynen soo scherpelyck gevanghen / ende twee jaeren lanck soo vredelyck in den ploegh gespannen was / krijghende soo menighen harden slag dat my het bloedt somwijlen ten lyve afliep van alle kanten / al of ick daermede had overgoten gheweest / ende dat ick nu die groote schande ende oneere hooren moet.

2. *Der vrouwen peerle*: Als doen stont Florentine op van de tafel voor alle die gasten / ende seyde : Alexander / weet dat gy eerlijcker ende beter vrouwe hebt / dan gy meynt.

3. Cool 1645: Aensiiet

4. *Der vrouwen peerle*: Dit seggende : liet sy opentlijck haeren aensicht sien / en dede het deksel van haer hooft voor allen die daer saten / ende sooveel quaeds van haer gesprocken hadden. Besiet my wel / ofte ick u wijf en ben ?

5. *Der vrouwen peerle*: ick hoope mijn eere noch soo reyn ende onbesmet te hebben / als ick hadde / doen gy van my scheyde.

6. *Der vrouwen peerle*: Daer is het stuck van u hemde / ’t welck gy my op de reyse tot een gewaerigh lickteecken gaeft.

7. *Der vrouwen peerle*: Neemt dat / ende set het in de stede :

8. *Der vrouwen peerle*: ende [D3vb] daer is oock den Brief met des Conincks zegel / die ons den Ridder gaf aen den ploegh / doen ick neerstelyck arbeide om u te verlossen / te bevrijden / en te verblijden.

wa[er] ¹ ick dese .XIIJ. maenden lanck gheweest ben.” ²

Doen dit die vrienden hoorden, bleven sy alle stom zitten van grooten ³ verwonderen, niet wetende wat sy seggen souden. ⁴ Ende Alexander dede brenghen haer beste cleederen, die sy aen dede. ⁵ Ende Alexander viel op sijn knien voor Florentijne ende badt haer om vergiffenisse met weenende ooghen ende heete tranen van het onghelijck dat hy haer opgheleyt hadde, ende seyde: ⁶

Verghevet my bloeme, die in mijn verhoghen leeft.
Sijt willecome, die mijn vermogen heeft.
Ghebenedijt sy den dach die u behaecht.
Gebenedijt sy de borste die u gesogen heeft.
Gebenedijt sy de buyc daer ghy in laecht.
Gebenedijt sijn de voetstappen daer ghy gaet.
Ach sonder u waer ick ter doot gheplaecht
Onschuldigh, by desen fellen Turcken quaet.
Ghebenedijt zy U deuchdelijcke daet
En U rijcke, Christum, over al vermeert,
Een behulpen. Ooc seg ic God lof van al.
Maer wilt my vergheven, o bloeme weert,
Dat ic u, onschuldige, overseyde dit misval.
Al mijn leven sal ick u dienst bewijsen.
Boven my sal uwe eere rijsen. ⁷

1. Cool 1645: ware

2. *Der vrouwen peerle*: Soo moghen sy weten / waer ick geweest ben / dese derthien maenden lanck.

3. Cool 1645: groot en

4. *Der vrouwen peerle*: Als dit den vrienden hoorden / van groote verwonderinghe en wisten niet wat te seggen.

5. *Der vrouwen peerle*: Maer Alexander dede haer beste kleederen brenghen :

6. *Der vrouwen peerle*: ende nedervallende op sijne knien / badt haer met veele traenen om vergiffenisse van het onrecht / dat hy haer op geleyd hadde ende seyde :

7. *Der vrouwen peerle*: Alexander.

Vergeeft het my Bloeme / die in mijn verhoogen / leeft.

Zijt willecom die mijn vermogen heeft.

Ghebenedijdt zy den dagh / die u eerst saght.

Ghebenedijdt zy de borst die u heeft gelaeft ;

En het lichaem daer ghy in laeght.

Ghebenedijdt zy d'aerde daer gy op gaet.

[A7r] *Hoe Florentine Alexander vander aerden op name, ende spraken minnelijcke woorden te samen.*

[7]

[A7ra] Florentine seyde:

Tis minlijc vergeven, tsy groot oft smal,
Tot goeder meeni[n]gen ¹ was propost.

Alexander:

Ach mijn jonste vloeyt t'uaert sonder getal.
Ghy hebt my mijnen druck verlost.

Daer na waren sy minlijck met malkanderen in goede peyse en vrede, maer Alexander en [h]eeft ² niet vergheten, so lan[A7rb]ghe als hy leefde, de weldaet ende grooten arbeyt, laste ende wonderlijcke avonture, die sijn deuchdelijcke vrouwe om hem had gheleden, ende hy heeftse altijd gheeert ende ghedient. ³

Ende daer na leefden sy noch langhen tijt in goeden vrede, ende sy

Ach : sonder u waer ick doodt geplaeght.
Ontschuldelijck vande Turcken quaedt.
Gebenedijdt zy u deughdelijcke daet.
Ick dancke Godt van sijn bystant /
Die hy my deur u / Lief / toe sant.
Vergeeft my noch wat ick heb geseyt.
Ten onrecht tegen uwe eerbaerheydt.
Al mijn leven sal ick u dienst bewijsen :
Verre boven my sal uwe eere rijsen.

1. Cool 1645: meenigen

2. Cool 1645: geeft

3. *Der vrouwen peerle*: DAer na leefden zy minnelijck in goeden vrede met malkanderen : ende Alexander en vergat noyt / soo lange als hy leefde / die wel[D4ra]daet / den last / den grooten arbeyt / ende wonderlijck perijckel / dat zijne deughtsame Vrouw om zinnen't wille onderstaen hadde : maer hy eerdese grootelijcks / ende sochte haer altijts te believen.

diende voortaan neerstelijck onsen Godt den Heere in allen goede wercken, ende hebben Sijn godtlijcke gheboden na [A7va] hun beste vermeughen ghehouden. ¹ Ende alle jare hielden zy ee[n] ² jaerghetijde van Alexander[s] ³ verlossinghe ende dan waren zy vrolijck met haren vrienden ende maecten blijde siere, dat zy nochtans Godt niet vergaten. ⁴

Het gheviel op een tijdt dat Alexander houdende het jaerghetijde zijnder verlossinghe ende was vrolijc met zijn vrienden, soo wert de goede Florentijne sieck vander kortsen soo datse haer qualijck ghevoelde, ende zeyde tot hun allen met [f]louwer ⁵ stemmen: ⁶

't Is hier vreuchdelijck boven maten.
[A7vb] Dus moet ick my selven beter ghelaten
Dan my is, want herte bevaen zy
Met siecten. Dus wil ic my te rusten saten.
O lieve Heere, vol charitaten, ⁷
Ick duchte dat ic metter doot bestaen zy.
Mijn leden beswijcken. Appetijt vergaet my.
Ach, 't herte vercranckt zeer wonderlijck.
Dus gae ic ter tafelen in siecker daet vry,
Daer ic niet meen, want rusten gezondelijc
Op, ten doe Gods gratie ongrondelijck.
Ach, noyt en had ick [soo] ⁸ smertelijcken grijf.

1. *Der vrouwen peerle*: Sy dienden beyde neerstelijck onsen lieven Heere / onderhoudende sijne Goddelijcke Geboden naer hun beste vermogen.

2. Cool 1645: eer

3. Cool 1645: Alexander

4. *Der vrouwen peerle*: Ende alle Iaer hielden sy gedachtenisse ofte jaer-ghetijde van Alexanders verlossinghe / ende waeren dan vrolijck met hunne vrienden / makende blijde siere / sonder nochtans onsen Heere te vergeten.

5. Cool 1645: slou-wer

6. *Der vrouwen peerle*: Hoe Florentine een heete Kortse kryght daer sy van overlydt. HET geviel dan op eenen tijdt / Als Alexander hielt het jaergetijde zijnder verlossinghe / naer ghewoonte / ende vrolijck was met zijne vrienden ; dat de goede Florentine bevangen wiert met een straffe korste / soo dat sy haer qualijck gevoelde / ende seyde tot al het gheselschap dat daer was.

7. Cool 1645: scharitaten

8. Ontbreekt in Cool 1645

Mijn aderen krimpen. Myn leden, mijn lyf
En hadden noyt sulcken miskijf
Noch swaerder motijf. ¹

[A7v] *Hoe Florentine sieck te bedde ginck ligghe metter koortsen,
daer zy af sterf.*
[8]

[A7va] Alexander seyt tot sijn crancke Florentine: ²

Seynden sal ick om medecijnen,
Die u helpen sullen met recepten soete. ³

De siecke Florentine: ⁴

Neen, teghen mijn siecte en is gheen boete,
Want noyt in konsten meester soo groot
Die boete wist teghen de doot.
My en moghen helpen gheen ander curen
Dan God, de schepper is alder creaturen.
Aen Hem hanght mijn sterven, mijn leven. ⁵

1. *Der vrouwen peerle:*

t'Is hier vreughdelijck boven maten
[D4rb] Daerom moet ick my bat gelaten /
Dan ick ben : want ick ben bevaen
Met sieckten. Och ick moet my ter ruste begeven.
O Maria Moeder van het leven /
Ick ducht ick heb de dootd gelaen.

2. *Der vrouwen peerle:* Alexander seght tot Florentine.

3. *Der vrouwen peerle:*

Ick sal om de Medecijnen senden /
Die met recepten sullen de sieckte van u wenden.

4. *Der vrouwen peerle:* De siecke Florentine antwoorde :

5. *Der vrouwen peerle:*

Neen mijne sieckte en is met gene Medecijnen t'enden :
Want noyt meester in konste / soo groot /
Die eenigen raet wist tegen de dootd.
Geen Meester can my vermaken /

Alexander:

[A7vb] Ick hope dan Hy sal u trooster zijn.
Roept Hem aen. Hy sal u gesontheit seynden! ¹

Florentine:

Neen, tijdelijk genesen dat moet hier eynden,
Maer 't ghesenen dat is Godts rijcke te verwerven,
Ende 't sterven is der sielen beerven.
Dit is ['t] ² sterven ende 't ghesenen dat wy meenen. ³

Een priester:

Laet u vanden vyandt niet verbeenen
[A8ra] Maer betrouwt u op tijden ons Heeren!
Door Jesus' lijden machmen ten Hemel keeren.

Florentine, God aenroepende: ⁴

O God, opperste tesorier,
Help ons uyt dit zondich dangier
Eer wy gheschent zijn!
Ontdoet u victoriose banier,
Dat ick my schier

Dan Godt den schepper van alle saken.
Aen hem hanght mijn sterven en leven.

1. *Der vrouwen peerle*: Alexander.
Ick hope hy sal u sijn troost geven /
Roept hem aen / hy sal u ghezondheyt seynden.
2. Ontbreekt in Cool 1645
3. *Der vrouwen peerle*: Florentina.
Neen 't tijdelijck genesen moet hier eynden.
Maer 't ghesenen is Godts rijck t'erven.
En het sterven is der ziele bederven.
Dit is het sterven en het genesen dat wy meenen.
4. *Der vrouwen peerle*: Florentina Maria aenroepende, seyde :

Ontset zie vanden duyvels putertier,
Die al serpentes zijn,
Ende laet my van desen doloreusen tier
Doch corts gheent zijn.
Ende mijn ziele, die God ghecocht heeft soo dier,
Laet in U glorie blijdelijck bekent zijn. ¹

Doen sterf de goede vrouwe, dies Alexander groote droefheyte maect. ²
Doen seyde een vanden vrienden:

Maria, Gods moeder, verloos haren sone,
Die onschuldig sterf en dat pacientelijc leet
Doen haar tswert der rouwen doorsneet.
En wilt ghy dan [van] ³ u selven verslaen sijn?
Wy moeten al totten sterven komen.
Dus heeftse betaelt dat wy noch schuldich sijn.

Alexander:

[A8rb] O vriendt, uwe woorden doen my verduldich sijn.
Dus laetse begraven. God wiltse ontfermen,
Datse mach ontswerpen het helsche kermen.
Ende [ic] ⁴ bidde de Godheydt devijne
Hare zonden te willen vergheven

1. *Der vrouwen peerle:*

MARIA Moeder der ghenade /
O Moeder der bermhertigheydt /
Comt my in desen noode te stade :
En als mijn ziele van my scheyt /
[D4va] (Die uwen Sone door sijn lijden /
Verlost heeft van de helsche doot)
Wilt die van Satans macht bevrijden /
En setten haer op uwen schoot.

2. *Der vrouwen peerle:* Corts daer na dede Alexander sijn wyf eerlyck begraven met schoone diensten.

TEn laesten overleedt de goede Florentine / tot groote droef[D4vb]heidt van Alexander haeren Man : den welcken haer eerlijck ende met schoone diensten dede begraven.

3. Ontbreekt in Cool 1645

4. Ontbreekt in Cool 1645

Ende my, dat ick ten laetsten fijne
By haer mach komen int eeuwich leven.

Als Alexander zijn bedinghe hadde gedaen, so stelde hy voortaan zijnen wille in Godts wille, ende hy leefde daer nae eenen tijdt van jaeren, Godt dienende, ende is soo ghecomen tot eenen salighen eynde, welck ons die almachtighe Godt oock verleenen ¹ wil. ²

A M E N !

1. Cool 1645: tverleenen

2. *Der vrouwen peerle*: Ende als hy sijn bedingen gedaen hadde / stelde voortaan sijnen wil in Godts wil / ende leefden noch eenen tijdt van jaren / Godt neerstelijck dienende / ende quam tot een saligh eynde t' welck ons den Almachtigen Godt oock verleene.

A M E N.

De conclusie.

Dees dinghen sijn aldus gheschiet,
Soo my schriftuere seydt openbaerlijck.
Te Mets men 't hemde ende kappe siet
By haer beyder graf ghewaerlick.
Hun jaerghetije hout int ghemeyne
Oudt ende jonck, groot ende kleyne.

Ghy vroukens, houdt dit in memorie,
die hoort oft leest dese historie,
En wilt uwen mannen ducht bewijsen.
Zoo sal alle eere in u rijsen.

Colofon

Deze kritische synoptische editie van

Alexander van Mets

is gebaseerd op de (her)druk van Cornelis Dirckszoon Cool,
Amsterdam 1645,
zoals bewaard gebleven in het exemplaar KB Den Haag 190C36,
met gebruikmaking van *Florentina de ghetrouwe*,
zoals die bewaard bleef in *Der vrouwen peerle*,
geapprobeerd in 1621
en gedrukt door Martinus Verdussen te Antwerpen ná 1738
(reprint van C.A.J. van Dishoeck, Bussum 1910),
en werd bezorgd door

Willem Kuiper, UvA.

Amsterdam
2015

Bibliotheek van Middelnederlandse Letterkunde

